

JAU NATNE PRASA

Pirms nedaudzām dienām beidza darbu Latvijas Lenina komunistiskās jaunatnes savienības VI kongress. Šis kongress bija ievērojams notikums visas mūsu republikas jaunatnes dzīvē. Kongresa delegati desmiti tūkstošu komjaunies un jauniešu vārdā un uzdevumā kritiski novērtēja Latvijas jaunatnes komunistiskās audzināšanas darbu, atklāja ievērojamus trūkumus vadošo komjaunatnes organu un darbinieku līdzīnēiā darbā. Ievērojama dala kongresā izteiktās kritikas vērsās ari pret pārējām iestādēm un darbiniekim, kam partija uzticējusi veidot jaunajai paužei pareizus uzskatus, audzināt to komunistiskā zārā.

Lielais un ārkārtīgi svarīgais jaunatnes audzināšanas darbs, ko partijas pastāvīgā vadībā veic komjaunatne, valadzīgās sekmes spēj dot tikai tad, ja komjaunatnes organizācijas darbība pašīlīgences mākslinieku, rakstnieku un visu pārējo kulturas darbinieku nemītīga ietekme jaunatnes plašākos slāņos.

Vismēr labi zināms, kā ar latviju jaunatnes garīgo kroplošanu nodarbojās buržuaizķīs Latvijas skola visos savas pastāvēšanas 20 gados. Tādu pašu nozīmīgumu lomu jaunatnes prātu atņemšanā un zemiskāko instinktu ieživināšanā šajā laikā būdīja ari oficiālā literatura, muzika, radiofons, periodika, kinematogrāfija un citas kulturas iestādes.

Nu jau ir pagājuši veseli trīs gadi, kopš beidzies padomju tautas Lielais Tēvījus karš pret hitlerisko Vāciu. Četrus kādus latviešu jaunatnes labākā dala ne tikai parādīja, ka vina mīl padomju varu, bet — ka vina gatava šīs iekārtas nosargāšanai un nostiprināšanai atdot visus savus spēkus, enerģiju un, ja vajadzīgs, — dzīvību. Ievērojami citāda kļuvusi mūsu jaunatne īeden. Tā aug brīvajā padomju apstākļos, un tās slavenais prieķspulk — Lenina komjaunatne gandrīz katrā mūsu republikas pagastā ciemā, skolā, rūpnīcā, iestādē kļuvusi par krietnu spēku, kas varonīgi cīnīs par pēckara piecēdes plāna izpildi četros gados, par katra partījas un padomju valdības lēnumu un norādījuma savlaicīgu un vīlnīgu realizēšanu.

Sodien Latvijas jaunatne iegu savu dzīvei meklē nevis ākstīgu manieru izkopšanā, nevis norobežotībā no realās dzīves, sāku sīku jūtu un pārdzīvojumu pasālītē. Latvijas jaunā paudze, bolševiku partijas jedvesmota, droši virzās pret komunistiskās sabiedrības krasām; tācīc mūsu jaunatnes masas savu dzīves nozīmi meklē un atrod kopīgā darbā un cīnā par skaistākā cilvēces mērķa — komunisma sasniegšanu.

Bez šaubām, šajā lielajā padomju nu ikdiens darbā mūsu republikā jaunatnes apzinās sāk pilnīgi izustēcā, parādas, rakstura nepilnības un kropības pasaules uzskatos. Tomēr vēl līdz šai dienai Padomju Latvijas skolās, augstskolās, laukos un citur ir ne magnus jauniešu, kuru ārējā uzvedībā pavid vecā budzīkā ākstība, uzpūtība, bet zināšanās — nabadzīgums, idejisks tukšums.

Šo iepārību izskaušana no jaunatnes vidus, jaunatnes politiskā izglītošanā, idejniskā audzināšanā ir galvenais, svarīgais mītīgi republikas komjaunatnes organizāciju iedevums, bet tikpat liels darbs šeit veicoms ari republikas kulturas darbiniekiem, rakstniekiem, māksliniekim, komponistiem. Taču šai darbā vēl, loti daudz trūkumu, un komjaunatnes organizāciju delegati republikas konfereā asī kritizēja mūsu kulturas darbinieku palīdzību jaunatnes komunistiskajā audzināšanā un pieteica tiem savas prasības.

Seit pīriņam kārtīgi iāstīmē tāda mūsu kulturas dzīves nozare kā mūzika, latviešu padomju komponistu darbs. Ja buržuaizķīs Latvijas laika literatura un nacionālistiskā māku-

latura jau nozudusi no sabiedrības acu priekšas un tās vietā kuoļi sāk zelt padomju rakstniecība, tad muzikas laukā vēl iepriojām daudz nezālu. Mūsu jaunatne prasa: kad Latvijas komponisti dos padomju oriģinaldzīses, kurus ar prieku un iūsmu dziedās mūsu jaunatne un kuras dziedās par jaunatni? Mūsu republikas jaunieši ir loti pateicīgi komponistiem Ozolinam un Liepiņam, kuru jauno dziesmu melodijas patīk jauniešiem, iedvesmo tos darbam. Bet mūsu jaunatne prasīt prasa bēc jaunām popularām solo dziesmām. Mūsu jaunatnei laiks pilnīgi izbeigt žvadzināt svingus un vecās sentimentālās mīlestības zīnges, kuru teksti un muzika rautin rauj atpakaļ uz Neredzīgā Indriķa laikiem. Varbūt te vārīga iesakīnojusies doma, ka masu un popularo solo dziesmu sacerēšana nav talantīga komponista cīņas darbs? — Ja tā, tad taisnīga atbildē ir mūsu jauniešu balsis par to, ka dažu mūsu komponistu uzvārdi, par nozīlošanu, jaunatnei vairāk zināmi nekā vinu komponētās mēlodijas.

Otrkārt — jaunatne prasa. Iai būtu īokārtīgi populāro padomju dziesmu atskanošana un ieskanošana latviešu valodā. Mūsu labākā dziedātāji un instrumentalisti prot meistarīgi izpildīt sarežītāko opermuziku, bet apbrīnojani reti mēs dzīdam vīnus izpildīm vecākajās padomju republikās pazīstamās, iemīlotās dziesmas. Tāpēc nav brīnumis, ka latviešu jaunatne šo dziesmu tekstu nezīna, nav dzīrdējusi tās labā izpildījumā. Vai šajā zīnā nebūtu jāprasa vairāk iniciativas no mūsu koncertu organizācijām, no Radiokomētēs, no skāpu plašu uzņēmuma «Belcord-Electro»?

Mūsu jaunatne no komponistiem gaidīja jaunu, šālaiķa dziesmu, pilnu spēku, enerģijas, jaunības prieku, bagātu skaitāmēlīgām. No mūsu muzikas izpildītājiem un ieskapotājiem jaunatne gaida popularo padomju dziesmu atskanojumus latviešu valodā.

Jaunatne vēl daudz gaida arī no mūsu rakstniekiem un dzejniekiem. Vēl arvien jaunatnei veltītus literatūras darbus raksta tikai nedaudzi rakstnieki un dzejnieki. Vila Lāča «Nākotnes kālejī», Annas Saksē «Pret kalnu», Valda Luksa, Jāņa Sudrabkalna, Annas Brodeles, Andreja Baloža, Pētera Sila darbi ne tikai patīk jaunatnei, bet parācējām pie sepijām. No mūsu literārām mūsu valsts varenības tālākai nosītināšanai. Bet daži no mūsu literātēm savas sacerējumos kaut kā izvairās no aktualākajiem renumbūkām dzīves iauztumiem. Vini gan jūsmo par šodienas jaunatni un tās darbu, bet nerūpa pilnībā par buržuaizķīs kulturas paliekām un to nēstātītēm. Jaunatnes liekā un labākā dala mūsu republikā sekmīgi novāc šos pažītnes sārnumus, cīnās pret tiem nesaudezīgi un principiāli un gaida, ka šajā cīnā, sekojot mūsu labāko rakstnieku un dzejnieku paraugam, iekļausies visi mūsu literātē. Mūsu jaunatnes ūdensdarba varonība ir vērta, lai tā rastu pilnīgu atspoguļojumu mūsu literatūras darbos. Lai tas tā būtu, varoni literāriem darbībām jāmeklē pašā dzīvē, mūsu rūpniecībā, jaunajos kolchozos, augstās ražas posmos, darba rezervu skolās.

Jaunatne ar pilnām tiesībām prasa arī no mūsu tēotiātiem māksliniekiem vairāk piegriezītiešiādīnas dzīvei un ceturtais Stalina piecgades varonīem. Tas būtu sevišķi vērā nemās mūsu gleznotājiem un skulptoriem.

Lielas ir jaunatnes prasības, jo lieli ir tie darbi, ko šodien veic jaunā paudze. Nav šaubu, ka šīs jaunatnes prasības mūsu mākslinieku, muziku, rakstnieku un pārējo kulturas darbinieku sabiedrībā uzsklausīs un dos darbus, kas pa pilnam parādis Stalina laikmeta jauno cilvēku, pacels tā spēku vēl jo sekmiņākai cīnai par komunismu.

Tēvam

Kārlis Sala

Nav sen, mans tēvs, kad pārnāci no kara,
Bij sejā prieķi un rūpju, rūpju daudz. —
Bij dzīve drupās — reta smilgas skara,
Un reta lapa trīcēja uz zara.
Tu skatījies, kā vēji pelnus jauc.

Un teici tad: Mums darba laužu vara —
No jauna dzīve zels un kalnup ies! —
Tik daudz ir šodien katrai dzīvei svara:
Mums jādzēn vaga laukā diņtik gara,
Tad kara sistās brūces atzvērsies.

Un tagad redzu — tālu plašums veras,
Pār rūdu lauku vēja vīnis iet.
Ko spējām mēs! — skats līksmes neatdzēras,
Jau briedā vārpas smagi lejup sveras,
Kā pati dzīve grīķu druva zied.

No fabrikām kāpj ritos dūmi balti.
Tur darbā padomju audis dzīvi cel,
Dūc mašinas, zib viru rokās kalti.
No drupām nami saulē ceļas stalti —
Ikkatēs šodien darbā spēku smēl.

Nav sen, mans tēvs, kad pārnāci no kara...
Bet tavās acīs atkal dzīve zied,
Tu esī priečīgs — šodien tara vara,
Jo ari tavas rokas darbu dara,
Kas palidz dzīvei ritam preti iet.

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSЛИNIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

13. JUNIJĀ

Nr. 24 (178)

MASKAVAS DAILINIEKI RĪGĀ



Ar lielu sirsniņu un prieku, ar spožu Latvijas sauli un košu ziedu klēpjiem, ar gaišiem smaidiem un labiem vārdiem sagaidīja Riga savus jaunus viesus — Maskavas Dailes teatra māksliniekus. Uz stacijas perona pirms Maskavas vilciena pienāšanas ik brīdi sabiezē kuplais sagaidītāju pulks. Te valdības un partijas pārstāvji, mūsu teatra vadītāji un mākslinieki, kulturas un izglītības darbinieki, rakstnieki un žurnālisti, latviešu mākslas izcilākie pārstāvji un jaunie mākslas entuziasti. Un, kad piestāvī viļcīni un no vagona kāpj arā tie, kas devuši mūsu Dzīmtenei un visai pasaulei visielaiko mākslas skāstumu, vīniem preti vispirms sniedzas lielākais dabas skāstums — ziedi. So ziedu valodu papildina silti, izjusti vārdi.

«Visas beidzamās dienas Riga dzīvoja liksmā gaidās, — sakā Mākslas lietu pārvaldes prieķnieks b. Rokpelnis. — Mēs gaidījām pie sevis viesos tos, kuru slava aplidojusi visu pasauli. Līdz ar mūsu tautu draudzību arī ciešā draudzība māksla kļuvusi par realu iestādi.»

Mūsu Dailes teatra mākslinieciskais vadītājs b. Smilgis saka: «Sirsniņi apsviecam savus dzīzenos skolotājus. Mēs mācījāmies no jums jau tad, kad atradāmies tālu viens no otra, mēs mācīmies no jums jo vairāk tagad, kad atrodāmies vienotā tautu salīmē.»

Mūsu Dailes teatra mākslinieciskais vadītājs b. Smilgis saka: «Sirsniņi apsviecam savus dzīzenos skolotājus. Mēs mācījāmies no jums jau tad, kad atradāmies tālu viens no otra, mēs mācīmies no jums jo vairāk tagad, kad atrodāmies vienotā tautu salīmē.»

Mēs priečāmies par jūsu ierašanos Rīgā un vēlētos, lai jūs, milie viesi, jo labi justos Latvijas republikas galvaspilsētā. — novēl Rīgas pilsētas darbalaužu deputātu padomes izpildītājus, prieķsēdētājus b. Deglavu.

Atkal sirsniņi sagaidītāju suminājuši, atkal jaunas ziedu veltes.

«Pateicāmies par sirsniņiem apsviekušiem. — sakā Maskavas Dailes teatra kolektiva pārstāvīs b. Toporkovs. — Mēs zinām, ka latviešu tautai ir augsta kultura, un mums būs prieks iepazīties ar latviešu skāstāju, ar Dramas teatri, kura sefs ir Maskavas Dailes teatris, ar visu latviešu sabiedrību. Mūsu ierašanās Rīgā ir jauns apliecinājums padomju valdības un partijas gādītājiem. Redzē Maskavas Dailes teatra Rīgā. Mums savukārt bija vēlēšanas apciemot Rīgu. Dailes teatris jau viesojas gandrīz visās padomju republikās un Hēlākās pilsētās: Kijevā, Minskā, Baku, Tbilisi un daudzās citās mūsu Dzīmtenēs pilsētās. Esam bijuši ari ārzemēs. Sogad mēs nolēmām iepazīstināt arī Dailes teatru Latvijas padomju republikas galvaspilsētu Rīgu.»

Izraudzījāmies no mūsu repertuāra mūsu teatra mākslinieki, valdība un partīja labprāt vēlētos redzēt Maskavas Dailes teatra Rīgā. Mums savukārt bija vēlēšanas apciemot Rīgu. Dailes teatris jau viesojas gandrīz visās padomju republikās un Hēlākās pilsētās: Kijevā, Minskā, Baku, Tbilisi un daudzās citās mūsu Dzīmtenēs pilsētās. Esam bijuši ari ārzemēs. Sogad mēs nolēmām iepazīstināt arī Dailes teatru Latvijas padomju republikas galvaspilsētu Rīgu.

Izraudzījāmies no mūsu repertuāra mūsu teatra mākslinieki, valdība un partīja labprāt vēlētos redzēt Maskavas Dailes teatra Rīgā. Mums savukārt bija vēlēšanas apciemot Rīgu. Dailes teatris jau viesojas gandrīz visās padomju repertuāra mūsu teatra Rīgā. Sogad studiju beigs 9 cilvēki, no tiem teatrī uzņems 3. Protams, mēs neuzņemam teatrī visus, kas beiguši pat mūsu pašu skolu studiju. Sāzinām jās joprojām ievērojam Dailes teatra nodibinātā skola studiju, kas gatavo teatrīm jaunu maiņu. No pirmā izlaiduma teatrī jau uzņemti 18 cilvēki. Sogad studiju beigs 9 cilvēki, no tiem teatrī uzņems 3. Protams, mēs neuzņemam teatrī visus, kas beiguši pat mūsu pašu skolu studiju. Sāzinām jās joprojām ievērojam Dailes teatra nodibinātā principu: Dailes teatra kolektīvā joprojām parādīs ieraudzītāji principu: Dailes teatra trupu neformē, bet kolekcionē. Turpmāk, tāpat kā līdz šim, Dailes teatra repertuārā būs kā klasiskās, tā latīmetīgās padomju lagas. Viens no tuvākajiem jauninējumiem Dailes teatris būs vēl nekur nepublicētā Suorava luga «Zālā iela». Saruna beidzas. Ir jau naktis. Bet uz skatuves joprojām turpinās dailieku pirmās viesizrādes prieķsēdarbi.

«redakcijā». Turpretim «Trīs māsas» jau Nemirovič - Dančenko atunciā citādākā inscenējumā nekā Stanislavskis. Bet pašreizējais «Tēvocis Vana» Dailes teatris ir gluži patstāvīgs Kedrova inscenējums.

Dailes teatra kolektīvā joprojām parādīs ieraudzītāji principu: Dailes teatra trupu neformē, bet kolekcionē. Turpmāk, tāpat kā līdz šim, Dailes teatra repertuārā būs kā klasiskās, tā latīmetīgās padomju lagas. Viens no tuvākajiem jauninējumiem Dailes teatris būs vēl nekur nepublicētā Suorava luga «Zālā iela».

Saruna beidzas. Ir jau naktis. Bet uz skatuves joprojām turpinās dailieku pirmās viesizrādes prieķsēdarbi.

Vakar LPSR Valsts Operas un baletas teatris Maskavas dailinieki sniedza savu pirmo viesizrādi — A. Ostrovskas lugu «Pēdējais upuris».

O. B.

Otrdien, 8. g. 15. junijā, pl. 19. Latvijas Padomju rakstnieku savienības klubā (Kr. Barona ielā 12) Navoji 500 gadu jubilejas svētnību delegācijas attskaites vakars:

BALTĀ ZELTA ZEME

Savus iespādus par Navoju jubileju kā padomju tautu draudzības manifesteriju, Tašķentas laudī, rožu un augļu dārzīem, Samarkandas kulturas piemine

AMERIKAS PROGRESIVAS KULTURAS PARSTĀVJI

«... Mēs runāsim, darināsim gleznas un rakstīsim grāmatas par vienkāršiem faktiem un miera sasniegšanas ceļiem, griezoties pie tautas ar pātiesu vārdu, kas atmasko nevaldīmos melus... Milēdamī savu zemi, mēs palīdzēsim mūsu tautai, kas jau sākusi mosties, saskatīt draudošu briesmu isto dabu un avotus...»

(No Amerikas kulturas meistaru atbildes padomju rakstniekiem, ko parakstījuši 32 progresīvie rakstnieki, mākslinieki, aktieri un komponisti)

HOVARDS FESTS UN VINA DAILRADE

Pazīstamais rakstnieks komunists Hovards Fests ir viens no amerikāņu progresīvās kulturas aktivākajiem darbiniekim. Šis nenogurtošais cīnītājs par savas tautas interesēm amerikāņu literatūras skatuvei uzņāca 1932. gadā ar vēsturisko romanu «Amerikanis». Savas labākās grāmatas Fests sarakstīja otrā pasaules kara laikā.

Pēc kara Hovards Fests ieguvīs plašu popularitāti ne tikai kā apdāvināts rakstnieks vien, bet arī kā progresīvs sabiedriskās darbinieks. Liekas pat, ka pēdējā laikā nav notikusi neviens amerikāņu progresīvās intelleģences uztāšanās pret dolaru diplomātijas imperialistisko politiku, pret tumsonibas spēkiem un pret kara kurinātāju propagandu, kurā ar dedzīgiem protestiem pret ASV valdošās kliķes tautai naidigo kursu nebūtu piedalījis arī Hovards Fests. Ne velti vina vārds ieraksts visās «melnojās sarakstos», ne velti rakstnieku vajā bēdigi slaveņā «Pretamerikā darbības izmeklēšanas komisija», ne velti Volstrīta finanču dūži devuši rēkojumu izdevniecībām nepublicēt Hovarda Festa romanus. Tomēr šis terors nespēj apklausīt rakstnieka balsi, kas nolēmis savu dzīvi vietēji cīnīt par tautisku amerikāņu literatūru.

Sai sakārā Fests raksta: «Vēstures gaitā un arī patlaban valdošās šķiras baroja un baro amerikāņu tautas masas ar tādu dzives filozofiju, kas nedod cilvēkam iespēju atklāt patiesību, kas par Amerikās isto seju tautai grib rādīt spidoši Holivudās uzvedumus, bet kā pasaules seju — Hersta presi.» Viņš atmasko tirās mākslas piekritējus, literārus estetus, kuru «attieksmes pret mākslu izpažušas aiziešanā no dzīves... Viņi tiksminās par sajukumu, jo sajukums atbrivo vinus no atbildības par rūpīgu faktu izlasi.» Hovards Fests saprot, ka tāda bezidejiska pagrīmuma literatūra never nekā dot amerikāņu tautai, nevar kalpot tai par ieroci cīnā, vēl vairāk — tāda literatūra ir naidīga demokratiskās Amerikās interesēm. «Līdz tam laikam, — raksta viņš, — kamēr mēs nebeigsmi tautas literatūru iaukt ar literatūru, ko rada tautas ienaidnieki...» kamēr mēs zemosimies literatūras, mākslas dekadentu mistiku un lētu krāpnieku priekšā. Literatūra nekļūs par ieroci. Mūsu dienās opozīcija pret markismu kulturas sferā nes sev līdz neauglīgumu, cīnīšanu un, kā gala rezultātu, nāvi.» Un Fests savu skatu vērš uz to zemi, kur jau realizēti vina literārie ideali, kur rakstnieki atklāti izvirza bolševistikā partejiskuma principu, kas pauž padomju tautas progresīvās idejas: «Krievu rakstniekiem ir filozofija — dialektiskais materialisms... Bet galvenais ir tas, ka viņš tic cilvēci. Tā viņš (padomju rakstnieks) var radīt varonu, lai cīnītos humanisma ietvaros un bezgalīgajā dzīves bagātībā un sarežģītībā atrastu tos patiesos pamatlaktorus, kas cilvēkam palīdzēs saprast savu pasauli un virzīt to uz priekšu.»

Sos progresīvos principus rakstnieks allaž pratis realizēt savās grāmatās. Festa vēsturisko romanu izcila vērtība slēpjas to aktualitātē, jo viņš vienmēr attēlo cīnītājus par progresu un brīvību un rāda, kā reakcija nodevusi tautas revolucionāros idealus.

JAUNAS GRĀMĀTAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi izdevumi:

A. un P. Barto. **Левушка-речушка**. Rīsunki A. Kropenberga. 15 str. Cena 1 rub.

Rūdolfs Blaumanis. **Spījēnos**. 72 lpp. Skolas literatura Nr. 36. Maksā 1 rbl. 50 kap.

Džemss Gou un Arnolds d'Juso. **Dziļās saknes**. Luga 3 cīlienos. Tulkoijs A. Vilks un P. Rolovs. 87 lpp. Maksā 3 rbl.

Эльмар Грин. **Ветер с юга. Повесть**. 142 str. Cena 2 rub.

Vilis Lācis. **Edžiņš**. Vāku zīmējīs A. Mucenieks. 10 lpp. Maksā 50 kap.

Indriks Lēmanis. **Pa dzīves cejiem**.

ABONĒJIE T

LITERARI MĀKSLINIECISKUS
IZDEVUMUS:

laikrakstu „LITERATURA un MĀKSLA“ un žurnalu „KAROGS“!

Parakstīšanās pieņemšanas termiņš — līdz 20. junijam visās pasta un Prese Apvienības nodalījās.

Latvijas laikrakstu un žurnalu izdevniecība

Meinhards Rudzītis. **Dziesmu celēj.** Poema. Ilustrējis J. Kins. 25 lpp. Maksā 1 rbl.

Fr. Sillers. **Wilhelms Tellis**. Drama piecos cīlienos. Tulkoijs J. Rainis. 151 lpp. Skolas literatura Nr. 34. Maksā 2 rbl. 50 kap.

Andrejs Upīts. **Jauni avoti**. Romans. 141 lpp. Maksā 2 rbl.

P. Veršgora. **Tīras sirdsapziņas cilvēki**. Tulkoijs O. Rieksts. 110 lpp. Maksā 1 rbl. 50 kap.

B. Zolotovs. **Лесные друзья**. Stixi. Rīsunki Ē. Neško. 26 str. Cena 3 rub.

gatavoja jaunai neģeru apspiešanai. Pat neģeru apvienība ar šāta nabadīgajiem baltais fermieriem nav pie tiekams pretējēks Ku-ku-ku-kla teorām, un pēc bruņotās sadursmes reakcija no jauna pārņem sabiedriskās un politiskās dzīves vadību.

Sini romāna Fests pratis parādīt, ka neģeri nebūt nav pasīvi mocekli, bet ka viņi gatavi ar ieročiem rokā cīnīties par savām tiesībām. Lasišķi arī nāk pie pārliecības, ka neģeru diskriminācija nav atsevišķi nemama problema, bet cīsi saistīta ar tautas masu demokrātiskās apzināšanu.

Grāmatas «Pēdējā robeža» pamatā epizōds no ziemelamerikānu indiānu cīnības pret baltais verdnīcītājiem. Tas ir stāsts par Sajenu cīlii, kas padzīta no savas dzīmītās zemes un nīkst īpaši indiāniem iekārtotā «rezervācijā». Rezervācija būtībā nav nekas cīts kā cītums, kura robežas tā iemītnieki nedrīkt pāriet.

Sajeniešiem iādzīvo drausmīgos apstākļos. Vini mirst kā mušas — no mālarījas, dzeltenās drudža un citām silmībām. Un tad gūstekni nolemi pārkāpt nevilcīcīko likumu un atgriezīties dzīmē. Spīgtām krāsām Fests attēlo burzuažīkās demokrātijas lieklibu, kas nelielās indiānu cīts nevainīgajā nodomā grib saskatīt draudus savai kārtībā. Šo «briesmu» prieķi vienīgākām ienaidniekiem, kapitala rokaspusi organizē vienotu fronti — sākot ar ziemelamerikānu armijas virspavēlnieku Sērmanu un beidzot ar seržantu Keliju, sākot ar īekšlietu ministru Surcu un beidzot ar klaudienu Satonu. Un pret 300 Sajenu indiāniem (starp kuriem bija sievietes un bērni) viņi sūta veselu diviziju — 12.000 karavīru. Sī nevienīgākā kauja, saprotams, beidzības arī vārību.

Tādā pašā vientulībā aiziet bojā arī romāna «Pitera Oltgelda kaislība» varonis. 19. gadu simteņa beigās šķirīcīgā Amerikā loti lielā mērā atgādināja tās asās pretīkības, kas tagad dragā kapitalistiskā Amerikās sabiedrību. Pitera Oltgelda cīna pret lielkapitālu varu, pret republikāns un demokrātiskās partijas finansētām tikpat labi varētu norisināties arī mūsdienās ASV dzīves apstākļos: tādā pati strādnieku ekspluatācija, tādā pati terors pret brivo vārdu, tādā pati patiesības noklusināšana un tādā pati melu propaganda par «claimīgo iespējamību zemē».

Pitera Oltgelda tēlā Hovards Fests parāda amerikāņu, kas tie labās lietas uzvarēti un patiesības spēkiem. Bet rakstnieks nav apmierinājies tikai ar naturalistisku notēlošanu, viņš dod arī dzīli Oltgeldu naivā idealismu un vientulības analīzi un uzskatīmi pierāda, ka tieši šīs vinentulības dēļ šīm «labajam cilvēkam» bija jāzaudē cīna, jo tas ne pareizi novērtīja strādnieku šķiras nozīmi kapitalistiskajā iekārtā. Tākai ejoj kopsoli ar strādnieku šķirību, cilvēkam atradīs «celu uz labāku dzīvi — tāds ir Hovarda Festa seiniņjums.

«Brīvības cīls» ir vēstījums par neģeru likteņiem dienvidstatos pēc pilsonu kārtību beigām un verdzības statūta likvidēšanas. Fests stāsta, cik nezēlīgi pievēlās neģeri, kas bija cerējuši, ka pēc kara patiesām ieņems brīvību un tiesības uz cilvēcību dzīvi, kaut arī viņi spējuši pierādīt savas pozitīvas rakstura ipāsības: brīvības mīlestību, demokrātiskumu, energiju, zināšanu kārī un gatavību upurēt visu sabiedrības labā.

Romāna varonis — neģeris Gideons Džeksons — klūst par Dīlenvidkarolīnas stāsta satversmes sapulces loceklī un vēlāk par ASV centralā likumdošanas orgāna deputātu. Sei vienā vienmēr aizstāv demokratiju, darba tautas intereses un sāksti cīnās pret reakciju. Bet arī vien biežāk un biežāk viņam jāsastopas ar savu šāta reakcionāro elementu pretestību, it sevišķi pēc tam, kad evakuējusies ziemējnieku armija un bagātie plantaciju ipāsnieki atkal klūst drošāki, pārņem varu savās rokās un

G. Cirulis

IZNĀCIS ŽURNALA «KAROGS»
MAIJA (8.) NUMURS

Zurnala 8. numurā ievietoti Jāņa Grota dzejoli par Ukrainu: «Dnepras krastos», «Ukrainas kolchozā», «Dzīves gaisma»; Andreja Baloža dzejolis «Grieķu varonis», Otomāra Rikmanja «Marķosa zemē», Vizmas Belševicas «Meiteņe zāju vakarā», Konstantīna Aizpura «Ceļa malks kolchozā», Andra Vejāna «Par Latgales cerīniem», Edgara Dambara «Divi dzejoli», Dāvida Cera «Jauņā skolotāja», Alfreda Krūķa «Latvieši pie Reinas»; Ališera Navoja poemas «Iskandera valnis» fragments un gāzes, Mirdzas Kempes un Pāvila Vilipa atdzēojumā. Dailproza: Jāņa Granta stāsts «Jaunās spalies uzvara» un Zāņa Grīvas «Spanijas stāsti». Raksti un recenzijas: Georgs Rozītis «No politieslīdotā atmīnām», Evalds Sokols «Par padomju literatūras bolševistikā partejiskumu», Pāvils Vilips «Ališers Navojs», Arturs Lapīns «Latviešu tēlotājas mākslas attīstības cīli», Jānis Niedre «Latviešu lielajai tautas mākslas skatei tuvojoties», N. Nikolajevs-Bergins «Anri Barbiss», Valerijs Vasars «J. Raina Kopoto rakstu pirmajam sējumam iznākot», Jānis Grants «Kolektivizācijas pirmajos gados», Edgars Damburs «Spēķa un darba dzejai», Jānis Niedre «Jānis Lāčplēsis». Pielikumi: «Ališers Navojs» — V. Kaidalova portrets, A. Pavlova gravira; «Daugavas krasta atjaunošana Rigā» — Stanislava Ivanica gleznas reprodukcija.

Par starptautiskām temām

(Nedēļas apskats)

IZCILS PADOMJU VALDIBAS LEMUMS

Arzemju prese plaši komentē Padomju valdības izcelo lēmumu samazinātā reparāciju maksājumus Somijai, Rumānijai un Ungarijai, kas jo spilgti raksturoja Padomju Savienības draudzīgās attiecības ar tās kaimīngalīstīm.

Trījos pēckara gados Ungarija, Rumānija, kā arī Somija ar savu politiku nepārprotami pierādījušas, ka tās sarāvušas visas saites ar pagātni un nostājušas uz demokrātiskās attīstības ceļa. Tās apzinīgi izpildīja reparāciju piegādes un piekopa PSRS draudzīgu politiku. No otras pusēs, socialistiskās lielvalsts ekonomika šajos gados strauji attīstījusies, kas deva Padomju Savienībai iespēju izpildīt minēto triju valstu līgumu un, samazinot reparācijas, izrādīt tām ievērojanu pālīdzību. Padomju valdības lēmums devi jaunu spēcīgu triecību arī rāzīmēt PSRS kaimīngalīstīs neuzticību pret padomju zemi. PSRS solis izraisījis priekšu un gandarijumu Somijā un abās Balkānu valstīs.

Komentējot PSRS lēmumu samazinātās reparācijas Ungarijai, Rumānijai un Somijai, Londonas radio un prese ievēlējās izcili padomju preses pazīņumus, ka socialistiskajai lielvalstij tagad «ir realas iespējas pastiprināt savu valstību visām Padomju Savienības draudzīgām valstīm». Sāds angļu prese akcents nav nejaūšs un jo labi saprotams. Gribot negribot ūdeni Rietumeiropā vienam otram aizjūras pālīdzības gaidītājam jāsalīdzinās PSRS patiesi draudzīgā politika pret tai draudzīgajām valstīm ar ASV valdošo aprindu «stingro kursu», kas vērts uz citu valstu verdnīšanu gan ūdens, gan rupja ekonomiska un pat militāra spiediena celā. Un katram saprotams, ka sāds salīdzinājums amerikāņu imperialistiem par labu nerunā.

NO CILDINĀŠANAS UZ KRITIKU

Sai sakārā nevar neatzīmēt neparatīs aso kritiku, kādu pēdējā laikā angļi, franči, holandieši un citi Rietumeiropā valstī burzuažīkā prese velti «Marķala plānam». Šīm, — kā izteicīs senators Vandenbergrs, — «ASV ārpolitikas pamatam». Kārtējais piesollīši pālīdzības apcirkums līcis ne vienām vien ASV draugam minētās valstis visai vairsīgāk izteikties par šo «amerikāņu ārpolitikas pamatu». Tā holandiešu laikraksts «Het Parolē» redakcijas rakstā sādžas, ka «plaši reklamētie solījumi, pārvērtušies blefā». Psiusīcīzis «De Volkscourant» atzīmē, ka lēmums «bijis pērkons zīlās debēs, it īpaši Anglijai, kura pirms kārtā draudīga krīze».

Par vilšanos un krizes draudiem runā ari pati angļu prese. Konservatīvā «Yorkshire Post» atklāti raksta: «Anglijai jāpalaujas uz pašas spēkiem, ja tās grib izvairīties no ekonomiskās krizes». «News Chronicle» redakcijas raksta sakā: «Gālu gālā tākai mūsu pašā pūles var palīdzēt mums likvidēt pašreizējo drūmu periodu». Leiboristu «People» sniedz savu diplomātiskā komentētā rakstu ar virsrakstu: «16 valstis gatavas teikt «nē». Savu vilšanos nešējā ari franču prese. «Monētātā runā par «Vašingtonas netaktisko spēli», «Liberation», sādžas par «ASV rupjo spiedienu, sašaurinot asīgnējumus tieši mašīnu eksportam».

Pārslasot visus šos komentarus, neviens nāk prātā, ka vēl visai nesen šie paši laikraksti cīldināja «Marķala plānu», kā «augstīdzības kalngalību» («Yorkshire Post»), kā «labvēlības aktu» («News of World»), kā «nesavīgu skaitu žestu» («Monētātā») un ar putām uz lūpām lamāja katru skeptiku (ne maz jau nerunājot par kritiķiem) par «Maskavas aģēntu».

Ar ko izskaidrojams šīs kārtējais «pagriezīns» ASV politikā — (ja to vispār var saukt par pagriezīni, nemot vērā, ka «Marķala plāns» gada laikā cirpts neskaitāmās reizes)? Versiju šeit daudz. Visticamākā ir trīs. Pīmkārt, šīs lēmums var būt saistīts ar zināmu aprindu vēlēšanās

E. Rietums

